

VELISE KULTUURI JA HARIDUSE SELTS

Seltsitegevus Velisel, Valgus, Päärdus ja Nurtus II maailmasõja eel

Kodanikualgatusliku kultuuriitegevuse korraldamisega siinses piirkonnas alustas 1891. a esimesena tegevust Velise Rahvaraamatukogu Selts. Toimused peoõhtud ja tegutses kaks laulukoori. Ka raamatukogu pidamine oli seltsi põhikirjaline tegevus. Sajandivahetuseks oli kogus 400 köidet, Eesti Vabariigi lõpus üle tuhande. Eesti Vabariigis registreeriti Velise Rahvaraamatukogu Selts 5. septembril 1924.

Põhikirjas püstitatud ülesanded olid:

1. *Rahva keskel haridust laiali laotada ja rahva vaimlist ja kehalist kasvatust edendada, isäirannis aga noorsoo igakülgse kasvatuse eest hoolt kanda.*
2. *Oma otstarbe kätte saamiseks asutab selts koole, lasteadeu, väikelaste varjupaiku, teatreid, mänguplatsi, uisuteid. Hoolitseb kasvava noorsoo ainelise ja kõlblise toetuse eest. Paneb toime koosolekuid, kursusi, loenguid, muusikalisi ja kirjanduslisi õhtuid, õppereise, aab raamatukogusid, lugemistube, õpiringe, annab välja ja laotab laiali raamatuid ja ajakirju.*

Tol ajal toimusid igal pühapäeval koolimajas laulu-, rahvatantsu ja näidendi harjutused. Pikaegne seltsi esimes oli Jaan Limberg. Pidudel kogutud raha eest osteti raamatukogusse uusi raamatuid. Velise Rahvaraamatukogu Seltsi viimaseks ettevõtmiseks jäi 1940. a 24. veebruaril peetud pidu.

Päärdu pasunakoor

Rahvatantsuproov Velise kihelkonnakooli õuel

Velise põllumeeste seltsi toiduvalmistamise kursustest osavõtjad 1924. a

Oti talu laulukoor 1924. a

Valgu maanaiste seltsi õmbluskursustest osavõtjad 1938. a

Velise rahvaraamatukogu seltsi näitetrupp

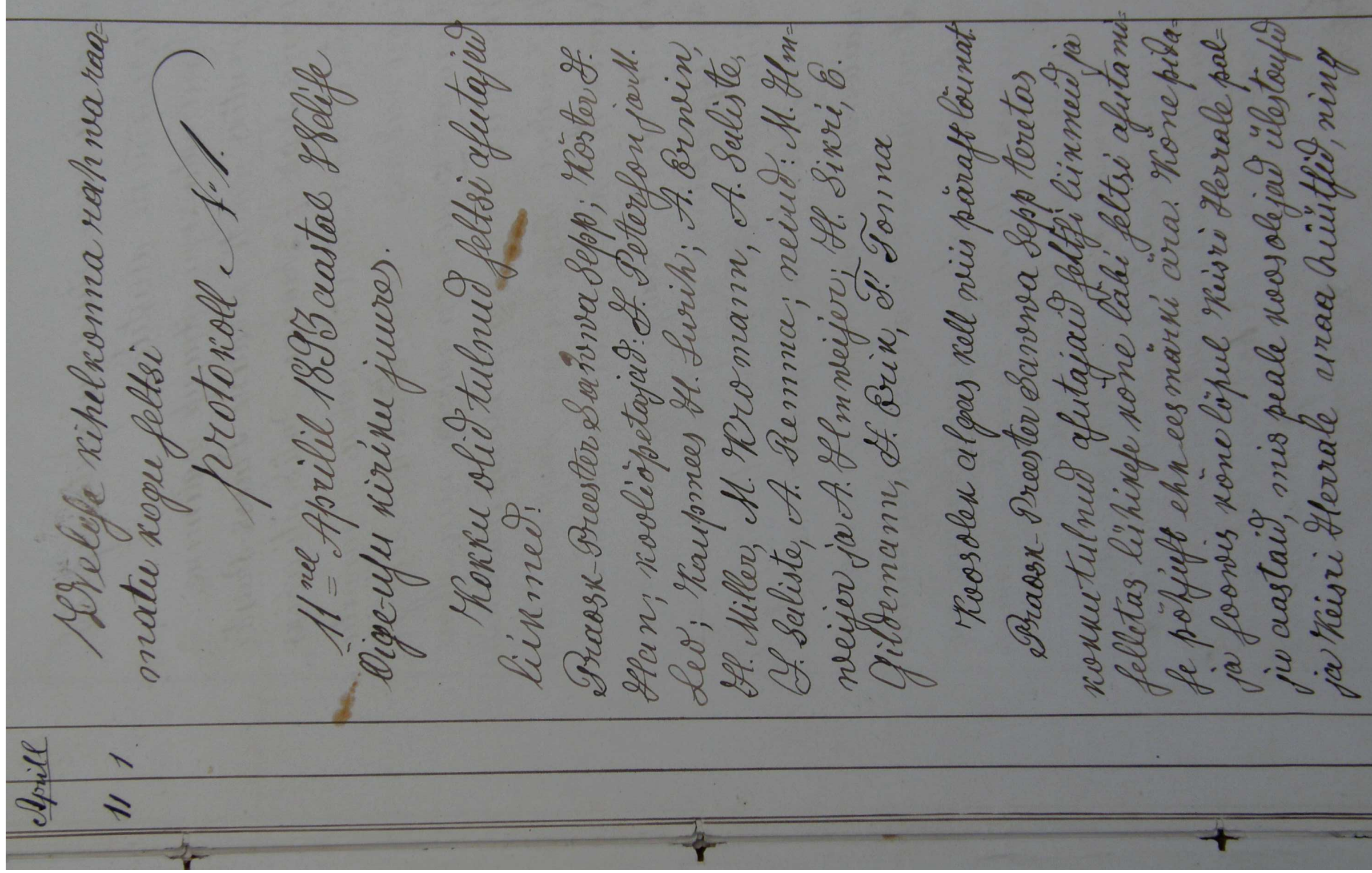
Korjandusega 1936. a paigaldatud mälestusmärk kirikuaias

Nurtu noorrahva ühingu puhkpilliorkester 1922. a

Ümbruskonnas veel tegutsenud kultuurikollektiive (koos asutamisaastaga): Nurtu pasunakoor (1882), Päärdu laulukoor (1882), Nurtu meeskoor (1891), Nurtu segakoor (1893), Velise segakoor (enne 1900), Valgu laulukoor (19. saj viimane veerand). Valgu haridusring „Valgus“ registreeriti 21.03.1923 ja tegutses mõisast mõnisada meetrit Velise poole olnud seltsimajas. Nurtu Noorrahva Ühing registreeriti 28.11.1921. Päärdu Rahvaraamatukogu Selts registreeriti 12.01.1924. Nurtu ja Päärdu seltsid tegutsesid koolimajades ja seal korraldati ka raamatukogude tegevust.

Endise Velise valla piires tegutsesid veel: Velise Põllumeeste Selts (ja selle juures aianduse-mesinduse ring), Velise Vabatahtlik Tuletõrje Ühing, Velise Algkooli Karskusringi Vilistlaskogu, Velise Laenu- ja Hoiu Ühistu, Velise Tarvitajate Ühisus, Velise Piimaühistu, Valgu I Kontrollühing ja Piimaühistu, Valgu Maanaiste Selts, Valgu Tarvitajate Ühisus, Valgu Põllumajanduse ja Tööstuse Osühing, Nurtu Perenaiste Selts, Nurtu Piimaühistu ja Päärdu Perenaiste Selts. Lisaks käisid seltside väliselt koos laulukoorid Veski küla Oti talus ja Päärdus Tisleril. Sulul oli näitering, keelpilliorkestrid Sulul, Velisel ja Päärdus. Valla kagunurgas vedas kultuurielu Velise Vabatahtliku Tuletõrjeühingu Nääri-Paisumaa Kogu.

Velise rahvaraamatukogu seltsi asutamise-koosoleku protokoll

Tekst ja fotod: Parnabias, A. 1983. Velise valla seltsid ja ühinguad 1891–1941. Käsikiri.